

Upravljanje hemikalijama

Deset godina od potpisivanja, Republika Srbija je u decembru 2024. godine konačno ratifikovala Minamata konvenciju o živi, usvajanjem Zakona o potvrđivanju Minamata konvencije o živi.¹⁴⁵ Time je preuzela obavezu da u narednim godinama sprovede niz mera usklađivanja sa odredbama ove konvencije.

Iako su u toku izveštajnog perioda urađene izmene i dopune Pravilnika o ograničenjima i zabranama proizvodnje, stavljanja u promet i korišćenja hemikalija,¹⁴⁶ Pravilnik nije u potpunosti ažuriran sa Aneksom XVII EU REACH uredbe. Tokom 2024. godine najavljena je i predstavljena zabrana mikročestica sintetičkih polimera (mikroplastike) u određenim proizvodima, ali do kraja izveštajnog perioda ova zabrana još nije zvanično doneta.¹⁴⁷

Postoji znatno kašnjenje u preuzimanju EU direktive 2015/863/EU (RoHS III) kojom se ograničavaju četiri toksična ftalata u električnim i elektronskim proizvodima (veliki i mali kućni aparati, IT oprema i oprema za komunikacije, audio i video oprema, električni i elektronski alati i igračke itd.), a naročito kablovi, punjači i slušalice kojima su građani svakodnevno izloženi, čime je rizik po njihovo zdravlje povećan.

U pogledu ažuriranja propisa koji se odnose na klasifikaciju i obeležavanje hemikalija u skladu s tehničkim i naučnim napretkom, ostvaren je pozitivan pomak. Početkom 2025. godine usvojen je novi Pravilnik o spisku klasifikovanih supstanci.

U izveštajnom periodu nije došlo do promena u Listi supstanci kandidata za Listu supstanci koje izazivaju zabrinutost u odnosu na prethodni izveštaj. S obzirom na to da je EU lista u međuvremenu više puta ažurirana i da trenutno

---

145 „Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori”, br. 9/2024.

146 „Službeni glasnik RS”, br. 29/2024.

147 Privredna komora Srbije/Zabranu mikroplastike do kraja godine, dostupno na: <https://www.pks.rs/vesti/zabrana-mikroplastike-do-kraja-godine-10725>

sadrži 247 unosa, postoji razlika od 23 supstance u odnosu na domaći propis. Ova razlika ograničava pravo potrošača u Srbiji na informacije o prisustvu tih supstanci u proizvodima. S druge strane, Lista supstanci koje izazivaju zabrinutost (tzv. SVHC lista) trenutno je u potpunosti usklađena s relevantnom EU listom.

Što se tiče inspeksijskog nadzora, prema Izveštaju o radu inspekcije za zaštitu životne sredine za 2024. godinu¹⁴⁸ u oblasti upravljanja hemikalijama i biocidnim proizvodima, nema informacija da je izvršena bilo kakva provera primene propisa koji se odnose na ograničenje i zabranu proizvodnje, stavljanja u promet i upotrebe hemikalija u delu koji se odnosi na njihovu nadležnost.

U toku izveštajnog perioda identifikovan je problem nadležnosti između sanitarne inspekcije Ministarstva zdravlja i inspekcije zaštite životne sredine Ministarstva zaštite životne sredine, a u vezi sa sprovođenjem nadzora nad primenom odredbi Pravilnika o ograničenjima i zabranama proizvodnje, stavljanja u promet i korišćenja hemikalija, koji se odnosi na proizvode za opštu upotrebu. Radi se o veoma važnoj grupi potrošačkih proizvoda sa kojima svi građani, a naročito deca, dolaze svakodnevno u kontakt, što znači da postoji ozbiljan rizik po njihovo zdravlje. Dok se obe inspekcije proglašavaju nenadležnima, toksični proizvodi i dalje su na tržištu Srbije.

Informacije u vezi sa sprovođenjem svih konvencija koje su u nadležnosti Ministarstva zaštite životne sredine nisu javno dostupne.

Što se zelenih javnih nabavki tiče, Kancelarija za javne nabavke je objavila modele konkursne dokumentacije za određene grupe dobara, usluga i radova¹⁴⁹ i ono što zabrinjava jeste da kriterijumi za zelene javne nabavke, naročito u delu tehničke specifikacije, nisu u skladu sa EU GPP kriterijumima, koje je definisala Evropska komisija.

---

148 Ministarstvo zaštite životne sredine (2025): Izveštaj o radu 2024, Inspekcija za zaštitu životne sredine, dostupno na: <https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/inline-files/Godi%C5%A1nji%20Izve%C5%A1taj%20o%20radu%20za%202024%20god%20%20Inspekcija%20zss.pdf>

149 Modeli dokumenata ZJN/2019 – Kancelarija za javne nabavke, dostupno na: <https://www.ujn.gov.rs/strucna-pomoc-kancelarije/>

Strateški i zakonodavni okvir

Deset godina nakon potpisivanja, **Republika Srbija je u decembru 2024. godine konačno ratifikovala Minamata konvenciju o živi**, usvajanjem Zakona o potvrđivanju Minamata konvencije o živi.¹⁵⁰ Time je preuzela obavezu da, u narednim godinama, sprovede niz mera usklađenih sa odredbama ove konvencije. Najavljeno je da će u narednom periodu biti izrađena mapa kontaminiranih lokacija, s posebnim fokusom na industrijske deponije na kojima su se godinama odlagali uređaji koji sadrže živu.¹⁵¹ U dostupnim izjavama¹⁵² predstavnici Ministarstva navode da je Srbija od 2014. do 2023. godine realizovala šest projekata čiji je cilj bio procena spremnosti za pristupanje Minamata konvenciji. Međutim, detaljne informacije o tim projektima nisu javno dostupne.

Tokom 2024. godine nastavio se proces izrade nove Nacionalne strategije zaštite životne sredine za period 2024–2033. godine i pratećeg Akcionog plana, krovnog dokumenta javne politike u oblasti životne sredine, koji uključuje i oblast upravljanja hemikalijama. Ministarstvo zaštite životne sredine otvorilo je 4. decembra javnu raspravu koja je završena 24. decembra 2024. godine. **Javna prezentacija Predloga Strategije nije sprovedena u skladu sa Arhuskom konvencijom, kao ni s direktivama o učešću javnosti i strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu.** U okviru javne rasprave, organizacija ALHem je podnela komentare u vezi sa upravljanjem hemikalijama zajedno sa komentarima partnerskih organizacija koje čine Koaliciju 27, a od kojih je samo manji broj usvojen. Do kraja izveštajnog perioda ovogodišnjeg Izveštaja iz senke, nova Strategija i Akcioni plan još uvek nisu bili usvojeni.

Iako su u toku izveštajnog perioda urađene izmene i dopune Pravilnika o ograničenjima i zabranama proizvodnje, stavljanja u promet i korišćenja he-

150 „Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori”, br. 9/2024.

151 <https://www.ekologija.gov.rs/lat/saopstenja/vesti/sonja-rogljic-za-srbiju-je-veoma-vazan-zakon-o-potvrdivanju-minamata-konvencije-o-zivi>

152 <https://www.ekologija.gov.rs/lat/saopstenja/vesti/sonja-rogljic-za-srbiju-je-veoma-vazan-zakon-o-potvrdivanju-minamata-konvencije-o-zivi>

mikalija,¹⁵³ Pravilnik nije u potpunosti ažuriran sa Aneksom XVII EU REACH uredbe. Lista ograničenja i zabrana proizvodnje, stavljanja u promet i korišćenja određenih opasnih supstanci, smeša ili proizvoda trenutno ima 77 unosa,¹⁵⁴ dok se na veb-stranici Evropske agencije za hemikalije navodi 81, što ukazuje da Republika Srbija nije transponovala poslednje četiri zabrane (sintetički polimeri mikročestica, PFHxA, DMAC i NEP).

Tokom 2024. godine **najavljena je i predstavljena zabrana mikročestica sintetičkih polimera (mikroplastike) u određenim proizvodima, kao što su detergentski i određeni kozmetički proizvodi, ali do kraja izveštajnog perioda ova zabrana još nije zvanično usvojena.**¹⁵⁵ Donošenjem ove zabrane nacionalni propisi će se uskladiti sa Uredbom Komisije (EU) 2023/2055 od 25. septembra 2023. o izmeni Aneksa XVII Uredbe (EZ) br. 1907/2006 Evropskog parlamenta i Saveta o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju hemikalija (REACH) u vezi s mikročesticama sintetičkih polimera.

Naglašavamo da postoji znatno kašnjenje u preuzimanju EU direktive 2015/863/EU (RoHS III) kojom se ograničavaju četiri toksična ftalata u električnim i elektronskim proizvodima (veliki i mali kućni aparati, IT oprema i oprema za komunikacije, audio i video oprema, električni i elektronski alati i igračke itd.), a naročito kablovi, punjači i slušalice sa kojima smo u svakodnevnom kontaktu. S tim u vezi, ALHem je u oktobru 2024. godine podneo Ministarstvu zaštite životne sredine zagovaračku inicijativu za transpoziciju ove direktive u domaće zakonodavstvo, koju je podržalo 15 organizacija civilnog društva iz Srbije. Iako je zagovaračka inicijativa bila praćena informativnom kampanjom, Ministarstvo se nijednom nije oglasilo. Dakle, **iako je prošlo šest godina od obavezujuće primene ograničenja četiri ftalata u električnim i elektronskim proizvodima u EU, ovi proizvodi sa toksičnim ftalatima se mogu legalno**

---

153 „Službeni glasnik RS”, br. 29/2024, dostupno na: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2013/90/1/reg>

154 „Službeni glasnik RS”, br. 29/2024, dostupno na: <https://reg.pravno-informacioni-sistem.rs/api/Attachment/prilozi/437081/p1-d1.htm>

155 <https://www.pks.rs/vesti/zabrana-mikroplastike-do-kraja-godine-10725>

naći na našem tržištu, što su potvrdili i rezultati laboratorijskog testiranja ALHema 2024. godine.¹⁵⁶

U pogledu ažuriranja propisa koji se odnose na klasifikaciju i obeležavanje hemikalija u skladu s tehničkim i naučnim napretkom, ostvaren je pozitivan pomak. Početkom 2025. godine **usvojen je novi Pravilnik o spisku klasifikovanih supstanci.**¹⁵⁷

Evropska agencija za hemikalije (ECHA) u saradnji sa Evropskom agencijom za bezbednost hrane (EFSA) je, nakon konsultacija sa zainteresovanim stranama, objavila 13. novembra 2024. ažuriranu verziju Vodiča o primeni kriterijuma CLP kako bi uključila smernice o novim klasama opasnosti. Vodič je važan našim izvoznicima supstanci u EU, jer su primena novih klasa za nove supstance koje se stavljaju u promet na tržište EU postala obavezujuća od 1. 5. 2025. godine, a za nove smeše postaće obavezujuća od 1. 5. 2026. Nije nam poznato kada je planirana transpozicija ove revidirane EU CLP uredbe u domaće zakonodavstvo.

Kao i ranije, ukazujemo na važnost redovnog usklađivanja domaćih propisa o klasifikaciji, obeležavanju i pakovanju hemikalija sa zakonodavstvom EU. Kašnjenja u ažuriranju dovode do razlika u harmonizovanoj klasifikaciji supstanci između Srbije i EU, što može izazvati neujednačenu primenu propisa na istim supstancama i smešama. Ovakva odstupanja suprotna su osnovnom cilju GHS sistema – jedinstvenoj klasifikaciji i obeležavanju hemikalija na svim tržištima – i mogu otežati uvoz, kao i ugroziti zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine.

U izveštajnom periodu nije došlo do promena u **Listi supstanci kandidata za Listu supstanci koje izazivaju zabrinutost** u odnosu na prethodni izveštaj. S obzirom na to da je EU lista u međuvremenu više puta ažurirana i da trenutno sadrži 247 unosa, **postoji razlika od 23 supstance u odnosu na domaći propis.** Ova razlika ograničava pravo potrošača u Srbiji na informacije o prisustvu tih supstanci u proizvodima.

---

156 ALHem (2024): Mekana plastika gruba istina 2, dostupno na: https://alhem.rs/wp-content/uploads/2013/12/A4_2024_serbia_report-for-print-in-printing-place.pdf

157 „Službeni glasnik RS”, br. 11/2025, dostupno na: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2023/41/1>

S druge strane, Lista supstanci koje izazivaju zabrinutost (tzv. SVHC lista) trenutno je u potpunosti usklađena s relevantnom EU listom.

Početakom 2025. godine ažurirani su sledeći podzakonski akti u oblasti biocidnih proizvoda:¹⁵⁸

- 1.** Program aktivnih supstanci za upis u Listu I i Listu Ia;
- 2.** Lista aktivnih supstanci za uključivanje u Program aktivnih supstanci za upis u Listu I ili Ia;
- 3.** Lista biocidnih proizvoda upisanih u Registar biocidnih proizvoda u 2023. godini;
- 4.** Lista aktivnih supstanci u biocidnim proizvodima;
- 5.** Lista o izmeni Liste aktivnih supstanci u biocidnim proizvodima.

U pogledu administrativnih kapaciteta za sprovođenje propisa nije bilo značajnih promena u odnosu na prethodni period.

Neophodno je nastaviti s razvojem zakonodavnog okvira – kako kroz dodatnu harmonizaciju s novim EU uredbama i izmenama postojećih propisa, tako i kroz jačanje kapaciteta neophodnih za njihovu primenu.

---

158 „Službeni glasnik RS”, br. 11/2025.

Sprovođenje propisa

Odeljenje za hemikalije pri Ministarstvu zaštite životne sredine odgovorno je za upravljanje administrativnim postupcima u oblasti upravljanja hemikalijama. Propisani administrativni postupci se redovno sprovode, ali imajući u vidu obim i složenost potrebne dokumentacije, kao i poverljivost pojedinih informacija, kontinuirano unapređenje sistema je neophodno.

Što se tiče inspekcijskog nadzora, prema Izveštaju o radu inspekcije za zaštitu životne sredine za 2024. godinu u oblasti upravljanja hemikalijama i biocidnim proizvodima, sprovedene su inspekcijske kontrole koje su obuhvatile sledeće aktivnosti: provera sadržaja i dostavljanja bezbednosnih listova za hemikalije i biocidne proizvode, provera obeležavanja hemikalija i biocidnih proizvoda, kontrola stavljanja u promet biocidnih proizvoda za koje je prethodno izdato rešenje o upisu u Privremenu listu biocidnih proizvoda za dostavljanje tehničkog dosijea, kontrola upisa biocidnih proizvoda u Privremenu listu, na osnovu saznanja inspekcije o neregistrovanim privrednim subjektima i provera vođenja propisane evidencije o hemikalijama i njihovog upisa u Registar hemikalija.¹⁵⁹ Međutim, u Izveštaju nema informacija o tome da je sproveden nadzor nad **primenom propisa koji se odnosi na ograničenje i zabranu proizvodnje, stavljanja u promet i upotrebe hemikalija za koje je nadležna inspekcija zaštite životne sredine.**¹⁶⁰

ALHem je u toku 2024. godine sproveo istraživanje prisustva toksičnih ftalata u proizvodima s domaćeg tržišta, a u cilju provere primene propisa kojima se ograničava koncentracija četiri ftalata u proizvodima namenjenim za opštu upotrebu, konkretno zabrane 51. iz Pravilnika o ograničenjima i zabranama proizvodnje, stavljanja u promet i korišćenja hemikalija.

159 Ministarstvo zaštite životne sredine (2025): Izveštaj o radu 2024, Inspekcija za zaštitu životne sredine, dostupno na: <https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/inline-files/Godi%C5%A1niji%20Izve%C5%A1taj%20o%20radu%20za%202024%20god%20%20Inspekcija%20zss.pdf>

160 „Službeni glasnik RS”, br. 57/22.

Pravilnikom je zabranjeno stavljanje u promet nakon 7. jula 2023. godine proizvoda koji sadrže, pojedinačno ili u bilo kojoj kombinaciji, dietilheksil-ftalata (DEHP), dibutil-ftalata (DBP), benzilbutil-ftalata (BBP) i diizobutil-ftalata (DIBP) u koncentraciji jednakoj ili većoj od 0,1% masenog udela u plastificiranom materijalu proizvoda. Ova jedinjenja su klasifikovana u skladu s propisima o hemikalijama u klasu i kategoriju opasnosti toksičnost po reprodukciju kat. 1B i imaju svojstva endokrinih ometača.

U okviru istraživanja sprovedeno je laboratorijsko ispitivanje 30 proizvoda kupljenih na domaćem tržištu u maloprodajnim objektima u Beogradu, koji su izrađeni uglavnom od mekane PVC plastike (dečji rančevi, kabanica, kozmetičke torbice, predmeti za domaćinstvo i rekreaciju). Laboratorijska analiza je urađena u Institutu za javno zdravlje Srbije „Milan Jovanović Batut“, akreditovanom metodom za ispitivanje navedenih ftalata.

Rezultati su pokazali da su od 30 testiranih uzoraka, u 19 uzoraka (63% od ukupnog broja) pronađeni ftalati (najčešće DEHP) u koncentracijama u rasponu od 0,15 do čak 50% (m/m). Iako je testiran ograničen broj uzoraka, ovaj procenat pozitivnih uzoraka je veoma visok, a koncentracije toksičnih ftalata u njima su povećane i do 500 puta. Rezultati su predstavljeni u Izveštaju koji se nalazi na veb-sajtu ALHema.¹⁶¹

Predstavku o neusaglašenim proizvodima s rezultatima istraživanja i informacijama o proizvodima, ALHem je uz podršku 15 organizacija civilnog društva iz Srbije dostavio sanitarnoj inspekciji Ministarstva zdravlja u oktobru 2024. godine. Na osnovu čl. 86 Zakona o hemikalijama¹⁶² sanitarni inspektor vrši inspeksijski nadzor nad primenom ograničenja i zabrana proizvodnje, stavljanja u promet i korišćenja hemikalija i proizvoda namenjenih za opštu upotrebu. U predstavi je zahtevano da se po hitnom postupku preduzme sprovođenje vanrednog inspeksijskog nadzora u cilju povlačenja sa tržišta i opoziv od potrošača neusaglašenih proizvoda; dostavljanje informacija o neusaglašenim proizvodima i preduzetim merama Ministarstvu trgovine nadležnom za vođenje NEPRO

---

161 ALHem (2024): Mekana plastika, Gruba istina 2, dostupno na: https://alhems.rs/wp-content/uploads/2013/12/A4_2024_serbia_report-for-print-in-printing-place.pdf

162 „Službeni glasnik RS”, br. 36/2009, 88/2010, 92/2011, 93/2012 i 25/2015, dostupno na: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2009/36/5/reg>

sistema brzog obaveštavanja o nebezbednim proizvodima u Republici Srbiji, kako bi informacije bile unete u NEPRO bazu i bile javno dostupne građanima Srbije; kao i planiranje sprovođenja ciljanog nadzora nad primenom zabrane/ograničenja 51. u narednom godišnjem planu rada inspekcije.

Međutim, **sanitarna inspekcija se proglasila nenadležnom za ovu grupu proizvoda** i prosledila predstavku tržišnoj inspekciji, tržišna dalje inspekciji zaštite životne sredine. **Inspekcija zaštite životne sredine je uvidom u dokumentaciju zaključila da je samo jedan od 30 proizvoda u njihovoj nadležnosti (patosnica za automobile), te je sprovela inspeksijski nadzor, povukla s tržišta ovaj proizvod i pokrenula prekršajni postupak pred osnovnim javnim tužilaštvom.** Takođe je u NEPRO bazu uneta informacija o ovom neusaglašenom proizvodu i mere koje je inspekcija preduzela.

Za sve ostale neusaglašene proizvode su obavestili ALHem da nisu nadležni i da su prosledili predstavku sanitarnoj inspekciji Ministarstva zdravlja - tako se **predstavka posle pet meseci kruženja vratila na početnu tačku – na sanitarnu inspekciju Ministarstva zdravlja.**

Iako je održan sastanak inspekcije zaštite životne sredine i sanitarne inspekcije, **konkretan odgovor o tome ko je nadležan za grupu neusaglašenih potrošačkih proizvoda ALHem dosad nije dobio.**

S obzirom na to da su se sve tri inspekcije koje su uključene u nadzor nad Zakonom o hemikalijama oglasile kao nenadležne za ovu grupu proizvoda (osim jednog proizvoda), ALHem se obratio **Koordinacionoj komisiji za inspeksijski nadzor** početkom maja 2025. godine da kao međuresorno telo zaduženo da „prati dostignuti nivo koordinacije inspekcija, inicira mere, utvrđuje smernice i daje uputstva u cilju unapređenja koordinacije inspekcija i delotvornosti inspeksijskog nadzora, i prati njihovu realizaciju“ preduzme mere za rešavanje pitanja nadležnosti nad primenom zabrana i ograničenja hemikalija za ovu veoma važnu grupu potrošačkih proizvoda u cilju smanjenja rizika po zdravlje građana Srbije i životnu sredinu. Komisija se po ovom zahtevu dosad nije oglasila.

Dok se inspekcije proglašavaju nenadležnima, toksični proizvodi od mekane plastike su i dalje na tržištu Srbije.

Projekti

Ministarstvo zaštite životne sredine je tokom 2023. godine započelo realizaciju projekta „Dalje unapređenje nacionalnih kapaciteta za upravljanje rizicima od opasnih supstanci kroz ceo životni ciklus“, koji se finansira iz sredstava Specijalnog programa Ujedinjenih nacija za životnu sredinu (UNEP). Implementaciona agencija zadužena za sprovođenje projekta je Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP).

U prethodnom izveštaju dat je detaljniji prikaz planiranih aktivnosti u okviru projekta. Međutim, u toku ovog izveštajnog perioda Ministarstvo zaštite životne sredine niti UNDP Srbija nisu objavili nove informacije u vezi s napretkom u realizaciji projektnih aktivnosti.

Informacije u vezi sa sprovođenjem svih konvencija koje su u nadležnosti Ministarstva zaštite životne sredine nisu javno dostupne. Neophodno je učiniti javno dostupnim sve informacije vezane za: Stokholmsku, Minamata, Bazelsku i Roterdamsku konvenciju.

Predmeti opšte upotrebe

Pravilnikom o utvrđivanju Programa monitoringa zdravstvene ispravnosti predmeta opšte upotrebe za 2024. godinu planiran je inspeksijski nadzor nad istim ukupnim brojem predmeta opšte upotrebe kao i prethodne godine – ukupno 1.662 uzorka. Nadzor obuhvata proizvode koji potencijalno sadrže supstance definisane propisima o zabranama i ograničenjima u skladu sa Zakonom o hemikalijama, Zakonom o zdravstvenoj ispravnosti predmeta opšte upotrebe i pratećim podzakonskim aktima. U okviru planiranog nadzora, predviđeno je ispitivanje:

1. dečjih igračaka od polimernih materijala, kao i kombinacija polimernih i drugih materijala – ukupno 1.074 uzorka, sa ciljem utvrđivanja nepravilnosti u deklaraciji, odstupanja u postojanosti boja i prisustva omekšivača (ftalata);

2. kozmetičkih proizvoda – ukupno 298 uzoraka, radi provere usklađenosti deklaracije, sadržaja konzervanasa i mikrobiološke ispravnosti.

U poređenju s prethodnom godinom, planom za 2024. predviđeno je povećanje broja analiziranih uzoraka dečjih igraćaka, dok je istovremeno došlo do smanjenja broja kontrolisanih uzoraka kozmetičkih proizvoda.

U slučajevima kada se tokom ispitivanja utvrdi prisustvo fizičkih, hemijskih ili bioloških kontaminanata, odnosno kada se utvrdi neusaglašenost s propisanim vrednostima, sanitarni inspektor preduzima odgovarajuće mere u skladu sa zakonom. Među tim merama su i povlačenje proizvoda s tržišta, kao i zabrana njihovog daljeg prometa. Proizvodi povučeni s tržišta usled utvrđenih hemijskih rizika trebalo bi da budu javno objavljeni u okviru sistema NEPRO – nacionalnog sistema brzog obaveštavanja o nebezbednim proizvodima u Republici Srbiji. Ovaj sistem predstavlja deo šireg sistema tržišnog nadzora i ima za cilj unapređenje zaštite potrošača, edukaciju svih učesnika na tržištu i podizanje svesti o značaju bezbednosti proizvoda.

Prema podacima iz NEPRO baze, u toku 2024. godine zabeleženo je povlačenje ukupno devet proizvoda zbog hemijskog rizika, dok su u periodu od početka 2025. godine do kraja maja iste godine povučena dva proizvoda iz istog razloga.

Uvidom u Izveštaj o radu Odeljenja sanitarne inspekcije Ministarstva zdravlja za 2024. godinu utvrđeno je da je, na osnovu informacija dobijenih putem RAPEX sistema, s tržišta Republike Srbije povučeno 15 proizvoda zbog hemijskog rizika po zdravlje potrošača. Međutim, ovaj broj ne korespondira s brojem povučenih proizvoda evidentiranih u NEPRO bazi, što ukazuje na neusklađenost u sistemima obaveštavanja i evidencije među nadležnim državnim organima.

Institut za javno zdravlje „Dr Milan Jovanović Batut“ izrađuje Godišnji izveštaj o zdravstvenoj ispravnosti predmeta opšte upotrebe u Republici Srbiji, koji bi, u cilju transparentnosti i javnog interesa, trebalo da bude javno dostupan na internet stranici Instituta. Ipak, od 2021. godine ti izveštaji nisu više javno dostupni, a razlozi nam nisu poznati.

Zelene javne nabavke

Iako oblast javnih nabavki spada u Poglavlje 5, treba istaći da zelene javne nabavke predstavljaju važan ekonomski instrument koji može doprineti ekonomskom razvoju, uz smanjenje uticaja po životnu sredinu kroz ceo životni vek proizvoda. Primena zelenih javnih nabavki u javnom sektoru bi mogla doprineti boljoj komunikaciji o opasnim supstancama u proizvodima, a samim tim i smanjenju rizika po zdravlje ljudi i životnu sredinu.

U Nacrtu strategije zaštite životne sredine – Zelena agenda za Republiku Srbiju za period 2024–2033. godine dat je osvrt na zelene javne nabavke i prepoznat njihov značaj za cirkularnu ekonomiju, ali je i konstatovano da ova oblast nije dovoljno razvijena. Kancelarija za javne nabavke je usvojila Pravilnik o vrstama dobara za koja su naručiocima u obavezi da primenjuju ekološke aspekte u postupcima javnih nabavki¹⁶³ kojim je obuhvaćeno pet grupa proizvoda (foto-kopir papir, računarska oprema, kancelarijska elektronska oprema, klima-uređaji i sredstva za čišćenje). Takođe, propisan je udeo predmeta nabavke sa ekološkim aspektima u postupcima javnih nabavki dobara u iznosu od 10% u odnosu na ukupan predmet javne nabavke.

Dosad je Zakon o javnim nabavkama ostavljao mogućnost naručiocima da koriste kriterijume kvaliteta, ali ih nije na to obavezivao. Stupanjem na snagu ovog Pravilnika, zelene javne nabavke su postale obavezujuće od 1. januara 2024. godine, što znači da naručiocima za određene kategorije proizvoda neće više moći da koriste cenu kao jedini kriterijum pri dodeli ugovora. Na odabir ponude uticaće i skup ekoloških aspekata kao što su: životni vek proizvoda, troškovi održavanja, vode i struje i reciklaže dobara kada postanu otpad.

Kancelarija za javne nabavke je objavila modele konkursne dokumentacije za određene grupe dobara, usluga i radova¹⁶⁴ i **ono što zabrinjava jeste da kriterijumi za zelene javne nabavke, naročito u delu tehničke specifikacije, nisu**

163 „Službeni glasnik RS” 115/2023, dostupno na: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/drugidrzavniorganizacije/pravilnik/2023/115/5/reg>

164 Modeli dokumenata ZJN/2019 – Kancelarija za javne nabavke, dostupno na: <https://www.ujn.gov.rs/strucna-pomoc-kancelarije/>

u skladu sa EU GPP kriterijumima koje je definisala Evropska komisija.¹⁶⁵

Kao primer možemo navesti nabavku sredstava za čišćenje ili uslugu čišćenja objekata, gde je u modelu konkursne dokumentacije umesto kriterijuma kao što su toksičnost po vodene organizme i zabrana/ograničenje korišćenja supstanci klasifikovanih u određene klase opasnosti (u skladu s propisima iz oblasti upravljanja hemikalijama) predložen kriterijum posedovanja eko-znaka. U skladu sa EU vodičem – EU *Ecolabel* ili druga eko-oznaka tipa 1 se koristi samo kao jedan od dokaza o ispunjenosti navedenih kriterijuma. Ovako definisan kriterijum može dovesti do diskriminacije snabdevača (naročito domaćih proizvođača sredstava za čišćenje) čiji proizvodi ispunjavaju EU GPP kriterijume za tehničku specifikaciju, ali ne poseduju eko-znak tipa 1. Stoga je potrebno usaglasiti zelene kriterijume u modelima konkursne dokumentacije sa EU Vodičem za zelene kriterijume.

Efektivno uspostavljanje sistema zelenih javnih nabavki u Republici Srbiji imalo bi veliki značaj za stvaranje održive ekonomije, podsticanje cirkularne ekonomije, inovacija i povećanja kvaliteta života svih građana u Srbiji.

Finansiranje

Finansiranje u oblasti Upravljanje hemikalijama detaljnije je obrađeno u okviru poglavlja Finansiranje u oblasti zaštite životne sredine i klimatskih promena.

---

¹⁶⁵ GPP *Criteria and Requirements* – European Commission, dostupno na: https://green-forum.ec.europa.eu/green-business/green-public-procurement/gpp-criteria-and-requirements_en

Preporuke

Strateški i zakonodavni okvir

- 1.** Nastaviti s daljim razvojem zakonodavnog okvira, kako kroz dalju harmonizaciju propisa, uzimajući u obzir nove uredbe EU, kao i izmene i dopune postojećih, tako i jačanjem kapaciteta neophodnih za sprovođenje propisa.
- 2.** Ažurirati Nacionalni implementacioni plan za sprovođenje Stokholmske konvencije i Akcioni plan.
- 3.** Usvojiti Zakon o sprovođenju REACH uredbe.
- 4.** Usvojiti Zakon o sprovođenju BPR uredbe.
- 5.** Usaglasiti Pravilnik o listi električnih i elektronskih proizvoda, merama zabrane i ograničenja električne i elektronske opreme koja sadrži opasne materije, načinu i postupku upravljanja otpadom od električnih i elektronskih proizvoda sa EU direktivom 2015/863/EU (RoHS III), kao i relevantne odredbe Zakona o upravljanju otpadom.

Sprovođenje propisa

- 6.** Ojačati administrativne i stručne kapacitete u ovoj oblasti, naročito na poslovima upisa hemikalija i biocidnih proizvoda u Registar, statističke analize prikupljenih podataka, upravljanja biocidnim proizvodima, izrade vodiča i smernica za info-pult i uputstava za inspekcijski nadzor.
- 7.** Učiniti dostupnim podatke iz Registra hemikalija o broju prijavljenih hemikalija po klasama opasnosti na veb-stranici Ministarstva zaštite životne sredine i redovno ih ažurirati na godišnjem nivou.

- 8.** Osnovati zajedničko telo za integrisano upravljanje hemikalijama kako bi se uspostavila zadovoljavajuća saradnja i koordinacija između svih relevantnih sektora i obezbedilo bezbedno upravljanje hemikalijama kroz čitav životni ciklus, odnosno donošenje i sprovođenje Integrisanog programa upravljanja hemikalijama. Zajedničko telo bi trebalo da se sastoji od predstavnika/predstavnica nadležnih državnih organa u oblasti upravljanja hemikalijama i predstavnika/predstavnica industrije, naučno-istraživačkih i nevladinih organizacija.
- 9.** Pojačati inspekcijski nadzor nad poslovima kontrole hemikalija i biocidnih proizvoda u smislu jačanja kapaciteta samih inspekcija i povećanje broja inspekcijskih nadzora. Sprovesti nadzor nad sprovođenjem člana 27. Zakona o hemikalijama i zaštititi prava potrošača, kao i kontrole da li se postupa u skladu sa zabranama i ograničenjima kod hemikalija, odnosno proizvoda koji nisu predmeti opšte upotrebe.
- 10.** Pojačati inspekcijski nadzor nad primenom Zakona o predmetima opšte upotrebe u smislu jačanja kapaciteta samih inspekcija i povećanje broja inspekcijskih nadzora, kao i unosa nebezbednih proizvoda s tržišta u NEPRO sistem brzog obaveštavanja o nebezbednim proizvodima kako bi se osiguralo adekvatno informisanje građana o proizvodima povučanim s tržišta usled hemijskog rizika.
- 11.** Unaprediti sadržaj informacija na Informativnom pultu za hemikalije u smislu postavljanja vodiča i smernica Evropske agencije za hemikalije na srpskom jeziku koji se koriste u praksi i na kojima se insistira u okviru obuke i ispita za savetnika za hemikalije, kao i samog upravnog postupka, kao i sekcije o najčešće postavljenim pitanjima.
- 12.** Učiniti javno dostupnim informacije u NEPRO sistemu brzog obaveštavanja o nebezbednim proizvodima i redovno ga ažurirati.

- 13.** Učiniti javno dostupnim informacije o sprovođenju svih konvencija za koje je nadležno Ministarstvo zaštite životne sredine.
- 14.** Uspostaviti mehanizam za sprovođenje člana 82. Zakona o hemikalijama, kojim se nalaže Ministarstvu zaštite životne sredine da izradi i sprovede projekte za praćenje stavljanja u promet i korišćenja hemikalija, praćenje njihovih metabolita i putanje hemikalija u životnoj sredini i živim organizmima.
- 15.** Objaviti ažurirane podatke iz Registra hemikalija o upisu supstanci koje izazivaju zabrinutost i uraditi procenu da li su mere za smanjenje rizika koje privredni subjekti primenjuju dovoljne za kontrolu rizika od ovih hemikalija.
- 16.** Usaglasiti nadležnost između sanitarne inspekcije i inspekcije zaštite životne sredine u vezi s nadzorom nad primenom Pravilnika o ograničenjima i zabranama proizvodnje, stavljanja u promet i korišćenja hemikalija koji se odnosi na određenu grupu proizvoda za opštu upotrebu za koje su se obe inspekcije proglasile nenadležnima.
- 17.** Postaviti informaciju na Info-pultu za hemikalije kojom će biti jasno označen redosled i datum svake izmene i dopune propisa koji se odnosi na klasifikaciju, pakovanje i obeležavanje hemikalija u skladu s relevantnim ATP-om. Ova informacija je od ključnog značaja za međunarodne kompanije koje posluju u Srbiji i EU, jer im omogućava praćenje napretka i usklađivanja etiketa hemikalija i proizvoda koje često važe za više tržišta istovremeno, uključujući Srbiju.

Finansiranje

- 18.** Izmeniti domaći sistem kojim se uređuje naplata taksi i naknada preuzimanjem EU modela finansiranja sistema za upravljanje hemikalijama i biocidnim proizvodima kojim će se osigurati da se naknade u vezi s regulatornim postupcima u pogledu hemikalija i biocidnih proizvoda koriste za unapređenje sistema kontrole upravljanja hemikalijama i biocidnim proizvodima.
- 19.** Obezbediti finansijska sredstva za jačanje administrativnih i stručnih kapaciteta Odeljenja za hemikalije u Ministarstvu, kao i inspekcijskih organa koje sprovode nadzor nad Zakonom o hemikalijama i novim Zakonom o biocidnim proizvodima, kako bi se upravni postupci sprovodili bez probijanja vremenskih rokova, a imajući u vidu njihovu obimnost i kompleksnost.

UPRAVLJANJE HEMIKALIJAMA

Ftalati udaraju na zdravlje, A KO UDARA NA FTALATE?

Ftalati u koncentracijama većim od 0,1% pronađeni su **u 19 od 30** uzoraka

odnosno u

63%

ispitivanih proizvoda

dečije kabanice sadrže

ČAK 50% FTALATA

SPISAK PROIZVODA U KOJIMA SU PRONAĐENI FTALATI:

dečija kabanica » kozmetičke torbice (neseseri) » dečiji i školski rančevi »
veštačka koža i PVC folije » neklizeća podloga za kupatilo » bokserske rukavice

Izvor: Mart V, Randelović J, Brabcová K, Moller M. Mekana plastika, gruba istina 2, ALHem, 2024:
https://alhem.rs/wp-content/uploads/2013/12/A4_2024_serbia_report-for-print-in-printing-place.pdf

KOALICIJA 27

